

15/8/2010

נושאונט מס' 15

דבר העורך

שלום רב,

מספר מציגים ישראלים חברי איל"ת השתתפו לאחרונה באליפות אירופה לבולאות בבלגיה. **זהר נוי ופרדריך גרוס** זכו במדליה מוזהבת גדולה, ואילו **עז עזריאלי ומשה אפרת** זכו במדליה מוזהבת. כל הארבעה הגנו, איפוא, בהצלחה על רמת המדליה אותה השיגו בעבר. בהתחשב ברמת השיפוט הקפדנית המתחייבת מהגדרת התערוכה כאליפות אירופה, זהו הישג ראוי לציון.

ב-27 במאי נערך מפגש נוסף במוזיאון ארץ ישראל ברמת אביב. בחלקו הראשון של המפגש יערכו **לורנס פישר ויורם לוביאניקר** תרגיל אינטראקטיבי בחיבור תכנית לתצוגה תימאטית. בחלקו השני של המפגש נשמע דיווח מפורט על אליפות אירופה בבולאות ועל תערוכת לונדון 2010 היוקרתית.

בסוף אפריל נערכו בחירות לבעלי התפקידים בהתאחדות בולאי ישראל. עו"ד אלי ובר נבחר פעם נוספת לתפקיד הנשיא. בבחירות לוועד הפועל של ההתאחדות נבחרו ארבעה חברי איל"ת – **ד"ר יהושע מגר, ד"ר איליה פרנקל, מנחם לדור** וזהר נוי. מאחר ובנשיאות יש שמונה חברים, הרי שכוחה של איל"ת רב מאוד. בנוסף, נבחר חברנו משה אפרת לוועדת הביקורת. אנו מברכים את הנבחרים ומאחלים להם הצלחה במילוי תפקידם.

שלכם,

יורם ואריק

סיפורו של אלוף – חלק א' יורם לוביאניקר

בובי פישר

עולם השחמט מלא בטיפוסים צבעוניים, אך איש מהם לא דומה לרוברט "בובי" ג'יימס פישר. אף שחמטאי מעולם לא עורר בו זמנית אהדה, הערצה, שנאה ובוז כמוהו. אפשר להניח בבטחה, כי לא יהיה עוד מישהו שישלב רמה שחמטאית כה גבוהה עם אישיות כה מעורערת ושנויה במחלוקת. לדעת רבים היה בובי פישר שחקן השחמט החזק ביותר שידע העולם מעודו. ולעומת זאת, אפילו מקורביו המעטים אינם חולקים על כך שהוא היה אדם מעורער בנפשו, אשר החזיק בדעות נתעבות והתקשה לעיתים להבדיל בין דמיון למציאות.

בובי פישר נולד בשיקגו בשנת 1943. הוריו התגרשו שנתיים מאוחר יותר, ואמו גידלה אותו ואת אחותו כהורה יחיד. מאחר ואמו הייתה יהודיה הרי שפישר נחשב ליהודי מבחינת ההלכה, אך בשנות ה-60 הוא הצטרף לכת נוצרית שומרת שבת, ובעשורים האחרונים לחייו אף הפך לאנטישמי מוצהר.

בגיל שש למד בובי לראשונה לשחק שחמט. הוא גילה מיד כישרון יצוא דופן למשחק, ומגיל צעיר מיקד את כל מעייניו שלוח המשובץ. בגיל 13 זכה בובי באליפות ארצות הברית לנוער (עד גיל 20), ושנה מאוחר יותר כבר הוכתר כאלוף ארצות הברית לבוגרים. לכל היה ברור כי פישר הוא באמת כישרון מיוחד במינו, ובובי אף הבטיח כי יזכה באליפות העולם עד גיל 20.

הדרך לאליפות העולם באותם ימים עברה בסדרת תחרויות. תחילה, תחרות אזורית (ארצות הברית נחשבה כ"איזור") ממנה עלו המנצחים לתחרות בינאזורית. המנצחים בתחרות הבינאזורית עלו לתחרות המועמדים, שבה השתתפו שמונה שחמטאים. המנצח בתחרות המועמדים זכה בזכות להתמודד עם אלוף העולם ולנסות להדיח אותו מכתרו. בכל שלוש שנים נפתח סבב חדש של התמודדויות, אשר בסופו התקיים הקרב על הכתר.

בזכות נצחונו באליפות ארצות הברית העפיל פישר לתחרות הבינאזורית שהתקיימה בעיר פורטרוז ביוגוסלביה

חותמת מסלובניה לציון יובל לתחרות פורטרוז.
העמדה היא מהקרב גליגוריץ' – פישר

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

בשנת 1958. למרות היותו צעיר המשתתפים – בן 15 בלבד! – ואף על פי שהייתה זו הפעם הראשונה בה התמודד בטורניר שחמט בזירה הבינלאומית, הצליח פישר לסיים במקום החמישי, זכה בכרטיס כניסה לתחרות המועמדים. חותמת שהונפקה בסלובניה לציון 50 שנה לתחרות פורטרוז מציגה עמדה ממשחקו של פישר נגד גדול שחמטאי יוגוסלביה באותם ימים, **סוּטוֹזֶר גליגוריץ'**. הישגו של פישר גם היקנה לו דרגת "רב אמן", הדרגה הגבוהה ביותר בעולם השחמט. הוא היה בכך לרב האמן הצעיר בהיסטוריה, שיא שיישבר רק שנות דור מאוחר יותר. תחרות המועמדים עצמה התקיימה בשנת 1959 במספר ערים ביוגוסלביה, ותוצאות של בובי על בובי הייתה בינונית – מקום חמישי מבין שמונה. אולם בהתחשב בגילו הצעיר ובחוזקה של התחרות ניתן לראות בתוצאה זו התקדמות.

פישר – בנקו, אליפות ארה"ב 1964

הבול מהרפובליקה המרכז אפריקאית מציג את נצחונו של בובי על רב האמן **פאל בנקו** מאותה אליפות.

פישר התבלט לא רק בהישגיו השחמטאיים אלא גם במזג חם ובהתנהגות בלתי צפויה. הסימן הראשון לכך התגלה בשנת 1961: אישה עשירה, הגברת **פיאטיגורסקי**, ארגנה דו קרב בין פישר לגדול השחמטאים האמריקאים לפניו, רק האמן היהודי **שמואל רשבסקי** המנוסה. אחרי אחד עשר משחקים, כאשר התוצאה עמדה על שוויון, פרש פישר בטענה כי מועדי המשחקים אינם נוחים לו. בכך היה רשבסקי לשחמטאי היחידי שעבר בהצלחה דו קרב מול פישר.

תחרות המועמדים
באיים האנטיליים, 1962.

השתמשו בטקטיקה קבוצתית: שלושת המנצחים סיימו את כל המשחקים ביניהם

עיקר מעייניו של פישר היו נתונים לכיבוש הכתר העולמי. בשנת 1962 הוא ניצח בתחרות הבינאזורית שהתקיימה בסטוקהולם והעפיל פעם נוספת לתחרות המועמדים שנערכה באיים האנטילים. הפעם פישר חש עצמו בשל לניצחון, אך המציאות טפחה על פניו: הוא סיים רביעי, בתוצאה בינונית של 14 נקודות מ-27 אפשריות. שלושה מבין חמשת השחמטאים מברית המועצות – **טיגראן פטרוסיאן**, **פאול קרס** ו**יפים גלר** – הקדימו אותו. אחרי התחרות פישר פרסם מאמר זועם ב"ספורט אילוסטרייטד", ובו טען כי הסובייטים

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

בתוצאות תיקו מהירות, ושמרו כוחות למפגשים מולו (שני השחקנים הסובייטים האחרים – **מיכאיל טאל** ו**ויקטור קורצ'נוי** לא שיתפו פעולה עם קנוניה זו). הוא הודיע כי לעולם לא ישתתף עוד בתחרות מועמדים, ודרש כי השיטה תשונה: במקום תחרות בשיטת ליגה יתקיימו דו-קרבות ישירים בין השחקנים בשיטת גביע. התאחדות השחמט הבינלאומית קיבלה את עמדתו והשיטה שונתה בהתאם.

אף על פי כן, במשך שנתיים החרימם בובי פישר את עולם השחמט הבינלאומי במחאה על העוול שנגרם לו. כתוצאה מכך הוא החמיץ את הסבב הבא של התחרויות על אליפות העולם. בהדרגה הוא חזר להשתתף בתחרויות, והישגיו היו מצוינים. בשנת 1966 הוא התפייס עם הגב' פיאטיגורסקי, והשתתף בטורניר בינלאומי שארגנה בסנטה מוניקה. לאחר התחלה כושלת הוא נכנס לכושר, וסיים לבסוף במקום השני, כאשר **בוריס ספאסקי** הצליח להקדים אותו על חודה של מחצית נקודה. הייתה זו הפעם האחרונה בה בובי פישר לא הצליח לנצח תחרות שחמט בה השתתף. מבין הישגיו הרבים בתקופה זו ניתן לציין את הניצחון בתחרות הפרס הגדול במונאקו בשנת 1967.

פישר ניצח בתחרות מונאקו

פישר פרש מהתחרות הבינלאומית בעיר סוס.
החותמת מסוס היא נדירה ביותר (מאוסף ריקרדו אנדראיס)

בשנת 1967 החל מחזור חדש של תחרויות על אליפות העולם, והתחרות הבינלאומית התקיימה לראשונה באפריקה. העיר סוס בתוניסיה שימשה זירה לקרב כפול של בובי

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

פישר – כנגד יריביו על הלוח המשובץ וכנגד המארגנים. פישר החל את התחרות כרוח סערה, ואחרי עשרה משחקים צבר 8 וחצי נקודות – תוצאה מעולה שלא הותירה ספק כי הוא בדרכו לניצח את התחרות. אלא שאז העניינים הסתבכו: פישר היה, כאמור, חבר בכת נוצרית שקידשה את השבת, ועל כן סירב לשחק במהלך השבת. המארגנים הלכו לקראתו, והתירו לו לשחק בימים אחרים. פירוש הדבר היה שלפישר היה לוח משחקים צפוף יותר מאשר ליתר המתחרים, דבר אשר מילא אותו זעם. בנוסף, הוא גם טען כי תנאי התחרות גרועים והתאורה אינה מתאימה.

פישר הזועם לא התייצב למשחקיו מול **אייבארס גיספליס וולאסטימיל הורט**. כאשר נפסק לו הפסד טכני בשני המשחקים (כנדרש על פי חוקת השחמט) הודיע פישר על פרישה מהתחרות הבינאזורית וממשחק תחרותי בכלל. התנהגותו הלא ספורטיבית עוררה את זעמם של יתר המתחרים, ופישר איבד את מעט החברים שעוד היו לו בציבור השחמטאים.

כשנה וחצי נעדר פישר לחלוטין מן הזירה. ואז הדהים פישר את העולם כולו ואת איגוד השחמט הישראלי כאשר נענה להזמנה להתארח בארץ ולהשתתף בתחרות בינלאומית בעיר נתניה. התחרות הייתה הרבה מתחת לרמתו של פישר, והוא ניצח בה בקלות. פישר גם טייל בארץ, ומלווהו זוכר אותו כאדם נעים, אשר התרשם לטובה מהמפעל הציוני. הדברים ראויים לציון במיוחד בשל האנטישמיות והשנאה לישראל אותם הפגין פישר בעשרים השנה האחרונות של חייו. אחרי זכיה בטורניר בינוני נוסף ביוגוסלביה שוב נעלם פישר מן הזירה הבינלאומית. איש אינו יודע להסביר מדוע הסכים פישר לשחק בשתי תחרויות אלו, ואיש אינו יודע מדוע הפסיק לשחק אחריהן.

בסוף שנות הששים לא היו חולקים על כך שפישר הוא מגדולי השחמטאים באותו דור. רבים אף סברו כי הוא עולה על השחמטאים מברית המועצות אשר שלטו בכיפה. אולם נראה היה כי פישר הוא האויב הגרוע ביותר של עצמו, וכי בגלל אישיותו הנרגזת לא יצליח לכבוש את כתר אלוף העולם.

יורם לוביאניקר, רח' הנמל 40, תל אביב 63506. lubianiker@gmail.com

דואר צוללות – חלק ב' גדעון רענן

על צוללת, טיל ודואר

הרעיון להעברה מהירה של דואר באמצעות רקטות מוכר היטב. לאורך ההיסטוריה ידועים מקרים רבים של שיגור רקטות וטילים נושאי דואר, אם כי דרך זו של העברת דברי דואר מעולם לא הפכה למסחרית מסיבות של כדאיות כלכלית. בנוסף, אין לשכוח את הסכנה הנלווית לירי טיל ואת המורכבות הטכנולוגית הכרוכה בעצם השיגור.

בשנת 1959 וליתר דיוק ב-8 ביוני, במסגרת חיפושיה של רשות הדואר האמריקאית אחר דרכים מהירות ויעילות להעברת דברי דואר נערך ניסוי בו נשלח דואר באמצעות טיל שיוט מדגם "רגולוס". הטיל, בעל טווח של 500 מייל ימי, נורה מסיפונה של צוללת הצי האמריקאי ה-USS Barbero. את ראש הנפץ הגרעיני החליפו שני מיכלים ובתוכם כ-3000 דברי הדואר. כפי שהקורא יכול לנחש כל המעטפות שנכללו במשלוח ניסיוני זה היו מעטפות בולאיות לציון אירוע השיגור. דברי הדואר נמסרו למשלוח בסניף הדואר בנורלפוק ווירג'יניה, נמל הבית מממנו יצאה הצוללת למסעה. לאחר שיגורו שייט הטיל בלב ים במשך 22 דקות ובסימן נחת במאיפורט. משם הועבר הדואר למיון וחלוקה אל בית הדואר שבג'קסונוויל פלורידה.

מעטפה בולאית מאירוע שיגור טיל ה"רגולוס".
ניתן להבחין בחותמת הרשמית העגולה של צוללת הצי USS Barbero.

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

העברת דואר בין צוללות

ב-5 במאי 1979 ערך הצי הבריטי תרגיל חילוץ ניצולים מצוללת טבועה אל מול חופי סקוטלנד. בתרגיל נטלו חלק הצוללות "אודין" ו-"ריפלס", וכן תא החילוץ "אבאלון" השייך לצי האמריקאי.

מטווח התרגיל כלל חילוץ והעברת "ניצולים" מ"אודין" אל ה-"ריפלס" באמצעות "אבאלון" כאשר שתי הצוללות נמצאות מתחת לפני המים. במהלך התרגיל גם הועבר שק עם דברי דואר בין שתי הצוללות. הייתה זו הפעם הראשונה בהיסטוריה בה הועברו דברי דואר בין שתי צוללות מתחת לפני הים.

על גבי מעטפה בולאית זו ניתן לראות איור של תא החילוץ "אבאלון", וכן חותמות משתי הצוללות.

שק הדואר נלקח ללב ים בבטנה של "הריפלס", והועבר אל ה-"אודין". עם חזרתה של האודין לבסיס האם הועבר שק הדואר לבית הדואר Balloch Dumfries Dumfries למיון והפצה. בסך הכל הוחתמו 1000 מעטפות מזכרת מהאירוע.

חותמות צוללות

בצי האמריקאי נהוג היה להתייחס לכל כלי שיט מסדר גודל מסויים ומעלה, ובכלל זה צוללות, כאל "סניף דואר" ולהעניק לו חותמת דואר יחודית. בחותמת דואר ידנית זו נהגו להחתים הן את הדואר הרשמי של הצוללת והן את מכתביהם של אנשי הצוות לבני משפחותיהם. ככל הנראה הצוללת הראשונה שזכתה בכבוד היתה ה-SS-163, צוללת מסוג V אשר מאוחר יותר הוסב שמה ל"ברקודה". חותמת הדואר הוכנסה לראשונה לשימוש ב-10.1.1925.

החותמת האופיינית היתה מחולקת לשניים: בצד שמאל היה חלק עגול שכלל את שם הצוללת ואת תאריך ההחתמה, ובצד ימין של החותמת הופיעו מספר קווים אופקיים (killer bar) שביניהם נהוג היה לציין את הנמל בו עגנה הצוללת ובה הוחתם דבר הדואר. לחילופין, המרווח בין הפסים שימש לציין אירועים שונים במחזור חייה של הצוללת כגון תחילת בניה, השקה, כניסה לשרות מבצעי, יום השנה להשקת הצוללת, חגים ומועדים, יום הצי, יום העצמאות וכו'.

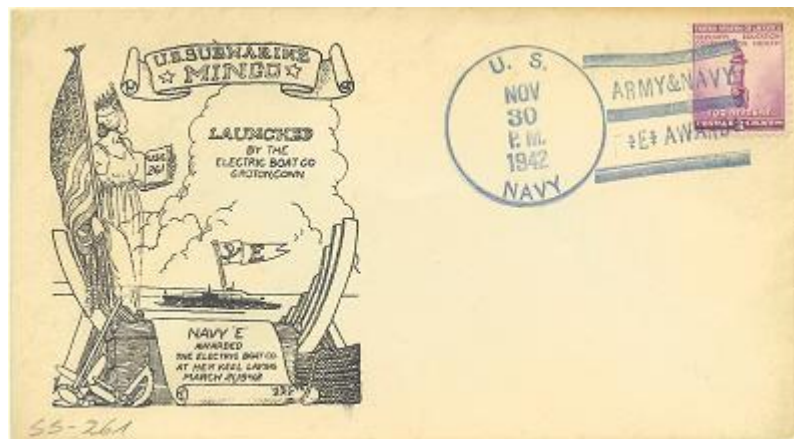

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

מעטפה קשוחה הנושאת את חותמת ה"ברקודה",
אשר הונפקה לציון סיום שירותה הפעיל של הצוללת בצי האמריקאי.

מנהג זה הופסק באופן
הדרגתי, מטעמי בטחון
שדה, במהלך מלחמת
העולם השנייה ומאז לא
חודש. אחרוני המכתבים
שניתן למצוא עם חותמת
הכוללת את שם הצוללת
הם מהשנים 1945-46.
מתקופה זו והילך נכתב
בכלליות Navy במקום
שם הצוללת.

דוגמא למכתב עם החותמת הכללית Navy

מלבד הצורך בשמירה על סודיות, ייתכנו סיבות נוספות להפסקת השימוש בחותמות דואר על גבי צוללות. הגדרת הצוללת כסניף דואר הטילה אחריות נוספת על אחד מאנשי הצוות, וברור שאיש לא שש לקבל על עצמו מטלות נוספות. ממילא הדואר נמסר לסניף הצי בנמל העגינה ונשלח משם, כך שניתן היה להחתימו בסניף זה. המעבר ההדרגתי, החל מאמצע שנות ה-50, לצוללות גרעיניות, אשר יוצאות לפעילות ארוכה ואין פוקדות כל נמל בדרכן, ביטל סופית צורך זה.

גדעון רענן אוסף נושאים רבים הקשורים לים, עם דגש על צוללות.
לתגובות: raanan18@zahav.net.il